

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Факультет суспільно-гуманітарних наук та права

Кафедра соціології та філософії

Затверджено на засіданні кафедри соціології та філософії

завідувач кафедри

Л.В. Афанасьєва

протокол № 2 від 02.09.2024 р

Робоча програма ОК СОЦІОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ

Назва курсу <i>Нормативний/вибірковий</i>	Соціологія соціальних змін та модернізації нормативний
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії Освітня програма	Бакалавр 054 соціологія
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2024-2025/ 2 семестр / 1 курс
Викладач	Чичановський І. О.
Профайл викладача	https://fsusgum.mdpu.org.ua/kafedra-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/sklad-kafedry-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/chychanovskyj-igor-oleksijovych/
Контактний телефон	+38 050 486 06 02
Е-mail:	chichanovskiy08@gmail.com
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=5336
Консультації	Онлайн-консультації: через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького що п'ятниці з 10 ⁰⁰ до 11 ⁰⁰ .

АНОТАЦІЯ

Робоча програма освітнього компоненту "Соціологія соціальних змін та модернізацій" розроблена для студентів бакалаврського рівня освіти і спрямована на вивчення теоретичних і прикладних аспектів соціальних змін, їхньої природи, чинників та наслідків. Курс охоплює класичні та сучасні підходи до аналізу соціальних трансформацій, зокрема концепції модернізації, постмодернізації та глобалізації.

Студенти ознайомляться з основними теоріями соціальних змін, включаючи циклічні, еволюційні та структурні моделі, а також з концепціями провідних соціологів, таких як К. Маркс, М. Вебер, Е. Дюркгейм, П. Сорокін, І. Валлерстайн, А. Турен та інших. Особлива увага приділяється аналізу модернізаційних процесів у різних соціокультурних контекстах, проблемам нерівномірного розвитку, глобалізації та соціальної адаптації суспільств до змін.

Курс спрямований на формування у студентів здатності критично аналізувати соціальні процеси, застосовувати теоретичні знання до оцінки сучасних трансформацій та прогнозування можливих тенденцій у розвитку суспільства. Використання міждисциплінарного підходу дозволяє пов'язати соціологічні концепції з економічними, політичними та культурними аспектами суспільного розвитку.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Метою курсу є оволодіння студентами навичками та вміннями аналізувати суспільні явища як у структурному, так і динамічному вимірах; вивчення основних напрямів соціологічного аналізу, інтерпретації, розуміння соціальних змін, що передбачає осмислення історичного надбання теоретичної соціології та сучасних дискусій у цьому теоретичному полі.

Завдяки вивченню даного курсу студенти здобудуть необхідні компетентності для аналізу соціальних змін, розуміння механізмів модернізації та їхнього впливу на сучасне суспільство, що є важливим для подальшої академічної діяльності та професійного розвитку у сфері соціології, політики, управління та соціального прогнозування.

ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

1. Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері соціології, що передбачають застосування основних соціологічних теорій і методів та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов

2. Загальні компетентності:

ЗК 05 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)

ЗК 06 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

ЗК 09 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК 11 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК 12 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

3. Спеціальні компетентності:

СК 02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій

СК 03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в громадянському суспільстві України та в світовій спільноті в цілому

СК 09. Здатність аналізувати суспільні рухи, організації, використовуючи теоретичний потенціал парадигм колективної поведінки, мобілізації ресурсів, ідентичності

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Результати навчання (РН)

РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН02. Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.

РН03 Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в громадянському суспільстві України та в світовій спільноті в цілому.

РН14. Аналізувати статистичні дані, суспільні рухи, організації, використовуючи теоретичний потенціал парадигм колективної поведінки, мобілізації ресурсів, ідентичності.

SOFT-SKILLS, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

1. Комунікабельність
2. Критичне мислення
3. Прийняття рішень
4. Творчість
5. Переконавання
6. Відкритість до критики

КОМПЕТЕНТНОСТІ, НАПРАВЛЕНІ НА ДОСЯГНЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

1. Забезпечення всеохоплювальної і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;
2. Сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку

ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	Лекція	Семінарське заняття	Самостійна робота	Всього (годин, кредитів)
Кількість годин денна форма	20	40	60	120/4

Підсумковий контроль – залік

ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Під час занять вітається активне включення здобувачів в обговорення, виконання практико-орієнтованих завдань, дотримується студентоцентризований підхід до здобувачів. При оцінюванні враховується пізнавальна активність, креативність здобувачів, глибина засвоєного матеріалу.

Завдання викладач надає наприкінці заняття, а також висвітлює на сторінці Центру дистанційних освітніх технологій.

При опануванні курсу слід дотримуватись академічної доброчесності. Роботи повинні бути оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування (в т.ч. із використанням мобільних девайсів), втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності є підставою незарахування роботи викладачем. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувач повинен повторно виконати роботу. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування (наприклад, сервіс центру дистанційних освітніх технологій).

Здобувачі вищої освіти можуть брати участь у Проєкті сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) <https://nuwm.edu.ua/sp/akademichnadobrochesnistj> Здобувачі мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті. Освітній процес під час військового стану здійснюється у синхронно-асинхронному форматі з обов'язковим дотриманням безпекового режиму під час повітряних тривог.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем (модулів)	Кількість годин /денна форма				Рекомендована література
	Л	ПР	СР	Всього	
Тема 1. Поняття соціальної зміни та модернізації.	2	2	5	9	1-13
Тема 2. Циклічні теорії соціальних змін	0	4	5	9	1-13
Тема 3. Історичний матеріалізм. Сучасні теорії постіндустріального суспільства	2	2	5	9	1-13
Тема 4. Теорії глобалізації	0	4	5	9	1-13
Тема 5. Історична соціологія	2	2	5	9	1-13
Тема 6. Діяльнісний підхід до проблеми соціальних змін	2	4	5	11	1-13
Тема 7. Лінійна vs парціальна моделі модернізації в класичних модернізаційних теоріях сер. ХХ ст.	2	4	5	11	1-13
Тема 8. Багатолінійна модель модернізації: специфіка і основні положення.	2	4	5	11	1-13
Тема 9. Методологічні засади акторних моделей модернізації	2	4	5	11	1-13
Тема 10. Специфіка соціальної трансформації західних країн: проблема критеріїв сучасності	2	2	5	9	1-13
Тема 11. Стратегії «наздоганяючої модернізації» як реактивний відповідь на виклики Заходу в незахідних регіонах світу	2	4	5	11	1-13
Тема 12. Дилема «лібералізму / консерватизму» в стратегіях модернізації посткомуністичних суспільств Центральної та Східної Європи	2	4	5	11	1-13
Усього	20	40	60	120	

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Блок 1. Теорія соціальних змін і модернізації: основні поняття

Тема 1. Поняття соціальної зміни та модернізації.

Основні чинники соціальних змін (економічні, політичні, культурні тощо). Масштаби соціальних змін: загальноцивілізаційні, макросоціальні, мікросоціальні. Типологія соціальних змін у соціології: еволюційні та революційні зміни.

Різновиди соціальних змін. Винахід і дифузія. Протидія соціальним змінам та їх сприйняття. Сумісність соціальних змін і культури. Причини неприйняття інновацій суспільством. Соціальний ефект інновацій. Форми соціальних ефектів інновацій.

Реформи у соціальних системах. Соціальні революції. Соціальна модернізація. Соціальна трансформація. Соціальна криза. Соціологічний аналіз інновацій в соціальній, економічній, політичній і культурній сферах життєдіяльності сучасного українського суспільства

Модернізація як соціально-політичний проект. Модернізація як різновид керованого соціального розвитку. Поняття модернізації, його основні смислові проекції. Класифікація дефініцій поняття «модернізація» П. Штомпки. Специфіка історичних, релятивістських, аналітичних визначень модернізації. Співвідношення Співвідношення концептів «модернізація», «вестернізація», «конвергенція», «транзит», «глобалізація». Модель органічної модернізації, неорганічної (наздоганяюча), форсована модель. Механізми модернізації. Критика ідеї модернізації.

Тема 2. Еволюційні теорії соціальних змін

Засновники соціологічного еволюціонізму. О. Конт та ідеалістична теорія еволюції. Г. Спенсер і натуралістична концепція еволюції. Л. Морган (1818–1881) і матеріалістична концепція еволюції. Е. Дюркгейм і соціологічна концепція еволюції. Ф. Тьонніс і еволюція без прогресу. Л. Уорд і еволюція еволюції. Генетична соціологія М. Ковалевського, М. Грушевського. Ідея прогресу у класичній соціології.

Загальна основа еволюціоністської теорії. Слабкі сторони класичного еволюціонізму.

Відродження еволюціонізму. Неоєволюціонізм у культурній антропології. Неоєволюціонізм в соціології. Т. Парсонс і розширена теорія диференціації. Неofункціоналізм і дискусії щодо диференціації. Концепції постмодернізму.

Тема 3. Циклічні теорії соціальних змін

Циклічні теорії: логіка аналізу. Історіософія підйому і падіння цивілізацій: М. Данілевський, К. Леонтєв, О. Шпенглер, А. Тойнбі. Соціологічні теорії циклічних змін. В. Парето: циркуляція еліти. П. Сорокін: ритми культурних змін. Концепція соціальних циклів М. Кондратьєва. Концепція соціокультурної динаміки у сучасній російській соціології (О. Ахієзер).

Тема 4. Теорії глобалізації

Глобалізація як лінійний процес модернізації. “Світо-системна” модель І. Валлерстайна. Модель “світової культури” (М. Арчер, М. Феверстоун, Р. Робертсон). Теорія глобальної спільноти (Е. Гіденс). Модель глобальної системи. Теорія “суспільств, що засновуються на знанні” (Н. Стер).

Основні аспекти глобалізації: глобальне-локальне і “глокалізм”; культурна гібридизація; проблема національних держав; примордіальність як соціальне явище; громадянське суспільство; нові типи раціоналізації.

Тема 5. Історична соціологія

Класичний період у становленні історичної соціології. Відродження і підйом історичної соціології у ХХ ст. Новий історизм. Норберт Еліас і фігуративна соціологія. Філіп Абрамс і його проект “історичної соціології”. Чарльз Тіллі: поєднання соціології та історії. Крістофер Ллойд і “структуралізм”. Історичний коефіцієнт. Можливості міждисциплінарної методології у дослідженні соціальних змін.

Тема 6. Діяльнісний підхід до проблеми соціальних змін

Теорія дії у класичній соціології. Ідейно-спонукальні фактори в історії. Мотивація досягнення. Історія як продукт людських дій. Роль особистості в історії.

Сучасні теорії діяльності. У. Баклі і концепція морфогенезу. М. Арчер і теорія морфогенезу. А. Етціоні і активне суспільство. Е. Гідденс і теорія структурації. А. Турен, П. Бурдьє, П. Штомпка — теорії соціального (не природно-історичного) становлення соціально-історичного процесу.

БЛОК 2. Модернізація як вид соціальних змін.

Тема 7. Лінійна vs парціальна моделі модернізації в класичних модернізаційних теоріях сер. ХХ ст.

Лінійна модель модернізації, її основні теоретичні припущення. Системний і взаємозалежний характер модернізації (Т. Парсонс, Ш. Ейзенштадт). Основні «зміщення» суспільства в процесі модернізації (Н. Смелзер). Структурно-функціональна диференціація модернізуються товариств і ефекти «адаптивного вдосконалення» соціальних інститутів. Основні ознаки модернізації як комплексної трансформації соціальних систем (С. Хантінгтон).

Ідея часткової модернізації як відповідь на критику еволюціоністської трактування соціальних трансформацій. Основні положення концепції парціальної модернізації Д. Рюшемейєра. Фрагментаризації соціальної реальності в процесі реформ і ефекти квазімодернізації. Сімбіоз сучасних і традиційних елементів в модернізованих соціумах. Проблема «застрявання» соціальних змін і зриви модернізації. Проблема інституційного опору модернізаційним проектам.

Тема 8. Багатолінійна модель модернізації: специфіка і основні положення.

Формування етнонаціонального підходу в цивілізаційних дослідженнях і нове бачення модернізації. В. Цапф про теоретичні помилки лінійних моделей модернізації. Полівекторний характер соціальних трансформацій (А. Турен, К. Міллер, А. Абдель-Малек). Варіативність шляхів модернізації і теорія «множинних модернів» (Е. Тіріакьян, Ш. Ейзенштадт). Феномен традицій в сучасних стратегіях модернізації. Релігія як чинник легітимізації соціальних змін. Проблема критеріїв модернізації: економічних, соціальних, політичних, культурних. Диверсифікація моделей демократизації в концепції С. Хантінгтона. Концепція «зони переходу (транзиції)» С. Хантінгтона в контексті критики лінійної моделі модернізації. Концепція «пізнього» модерну і «рефлексивної» модернізації (Е. Гідденс, У. Бек). Глобалізація і ендогенно-екзогенний характер соціальних трансформацій (Р. Робертсон). Комплементарність факторів постмодернізації в концепції Р. Інглехарта. Ідеї «альтернативних» модернів у незахідних моделях соціальних змін.

Тема 9. Методологічні засади акторних моделей модернізації

Формування акторних моделей модернізації, специфіка та категоріально-понятійний апарат. Онтологічні постулати акторних моделей модернізації, відповідно до класифікації П. Штомпки. Діяльнісний підхід у трактуванні модернізації і парадигма раціонального вибору (Т. Пірайнен). Реструктуризація соціального світу як передумова спрямованих соціальних змін. Індивід як «точка біфуркації» в динаміці соціальних систем. Роль повсякденності в модернізаційному процесі. Ідея становлення соціального порядку з хаосу життєвого світу. Оптимізація як регулятор соціального вибору. Ідея «перетворення активів» і роль соціального капіталу в трансформації суспільства. Структура можливостей індивіда як фактор, що лімітує соціальних змін. Проблема комплементарності багатолінійної і акторної моделей модернізації в сучасному суспільствознавстві.

Тема 10. Специфіка соціальної трансформації західних країн: проблема критеріїв сучасності

Історичні та соціокультурні чинники модернізації країн Заходу. Американська модель модернізації і парадокси неолібералізму. Особливості постіндустріальної трансформації розвинених країн Західної Європи. Модернізація західних суспільств як ендогенний і перманентний процес. Основні фази модернізації в концепції С. Блека. Дилема «аграрного - індустріального», «традиційного - сучасного» типів товариств: обґрунтування критеріїв сучасності (С. Хантінгтон, Ш. Ейзенштадт). Класифікація типів модернізації в сучасній науці: «органічна / неорганічна», «первинна / вторинна», «суцільна / часткова», «ліберальна / консервативна» модернізації. Специфіка «контр-» і «антимодернізації». Феномен альтернативних модернів. Поняття «передмодерн», «модерн», «постмодерн». Феномен «постсучасності» в ракурсі модернізаційної парадигми (Дж. Грей, Р. Інглехарт, Е. Гідденс, Р. Тьорнборн).

Тема 11. Стратегії «наздоганяючої модернізації» як реактивний відповідь на виклики Заходу в незахідних регіонах світу

Проблема нерівномірності соціально-економічного розвитку світу: розрізнення «першого» і «другого» ешелонів модернізації. Необхідність модернізації та проблеми «наздоганяючого» розвитку.

Індустріалізація СРСР як соціалістична альтернатива органічної модернізації Заходу: проблема ресурсів і механізмів розвитку. Мілітаризація нацистської Німеччини як модель контрмодернізації тоталітарного німецького суспільства.

«Ісламський світ» і перспективи модернізації арабо-мусульманських громад. Секулярна модель модернізації Туреччини і проблема етнокультурної ідентичності. Теократична модель соціуму і перспективи модернізації сучасного Ірану. Глобалізація і феномен ісламської цивілізаційної солідарності. Протиріччя арабо-мусульманського світу як фактор зриву модернізаційних реформ.

Етатистські моделі модернізації країн Латинської Америки. Латиноамериканська «філософія звільнення» як стратегія подолання західних стандартів раціональності.

Роль військових і політичних еліт в авторитарних проектах модернізації латиноамериканських країн. Урбанізація і проблема гібридизації культурних форм. Дефрагментація інституційного виміру латиноамериканських соціумів і перспективи постмодернізації.

Історичні етапи модернізації Японії та перспективи інформаційного суспільства. Консервативна революція «МейдзіІсін» і особливості модернізації японського суспільства. Традиції в житті сучасної Японії.

Тема 12. Дилема «лібералізму / консерватизму» в стратегіях модернізації посткомуністичних суспільств Центральної та Східної Європи

Проблеми і протиріччя модернізації посткомуністичних суспільств Східної Європи. Основні фази посткомуністичних перетворень (демонтаж системи автократичного правління; фаза переходу до демократії і конструювання нових форм правління; стадія налагодження «ефективного функціонування демократичного режиму»; оптимізація «демократичного політичного порядку»). Феномен «незавершеного політичного переходу». Конфлікт інституційних змін і культурного контексту

Актуалізація консерватизму як реакція на уніфікацію модернізаційних процесів і проблема соціокультурної ідентичності.

Євразійський проект модернізації і його сучасні варіації. Імперська і ліберальна моделі модернізації в сучасному російському суспільстві. Поліпарадигмальні підходи до аналізу соціальних процесів в українському суспільстві. Соціально-економічні зміни и політичні процеси в посткомуністичних суспільствах. Соціетальна трансформація в Україні. Соціальна структура и соціальна мобільність в українському суспільстві. Етнополітичні проблеми в Україні. Постмодерн і культурні трансформації. Культурна динаміка в українському суспільстві. Соціологічний моніторинг соціальних процесів у сучасному українському суспільстві

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1	Підготуйте тези на тему "Модернізація як соціально-політичний проект" Зверніть увагу на такі проблеми: Модернізація як різновид керованого соціального розвитку. Поняття модернізації, його основні смислові проекції. Класифікація дефініцій поняття «модернізація» П. Штомпки."
2	Напишіть есе на тему " Протидія соціальним змінам та їх сприйняття". Проаналізуйте сумісність соціальних змін і культури. причини неприйняття інновацій суспільством, соціальний ефект інновацій. Та форми соціальних ефектів інновацій.
3	Підготувати доповідь на тему «"Етнополітичні проблеми в Україні в період військових дій».

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Які економічні чинники впливають на соціальні зміни?
2. Як політичні фактори сприяють або перешкоджають соціальним змінам?
3. Яку роль відіграє культура у процесі соціальних змін?
4. Дайте визначення поняттю «модернізація».
5. Які основні змістові проекції модернізації?
6. Що таке циклічні теорії соціальних змін?
7. Як пояснюють соціальні зміни М. Данилевський і К. Леонтьєв?
8. У чому полягає концепція цивілізаційного циклу О. Шпенглера?
9. Як А. Тойнбі трактував підйом і падіння цивілізацій?
10. Які основні положення циклічної теорії В. Парето?
11. Як П. Сорокін пояснював соціальні зміни?

12. У чому полягає суть довгих економічних хвиль М. Кондратьєва?
13. Що таке історичний матеріалізм?
14. Як К. Маркс трактував поняття класової боротьби?
15. Які основні стадії суспільно-економічних формацій?
16. Що таке постіндустріальне суспільство?
17. Як Д. Белл характеризував інформаційне суспільство?
18. Які основні положення концепції А. Турена?
19. Як Р. Інглехарт пояснює культурні зміни у сучасному суспільстві?
20. Яка основна ідея світосистемного аналізу І. Валлерстайна?
21. Як пояснюють глобалізацію М. Арчер, М. Феверстоун і Р. Робертсон?
22. Які основні положення теорії глобальної спільноти Е. Гідденса?
23. Що таке «глокалізація» і як вона впливає на культурну ідентичність?
24. У чому суть концепції Норберта Еліаса про історичну соціологію?
25. Як Чарльз Тіллі поєднує соціологію та історію?
26. Що таке структурний підхід Крістофера Ллойда?
27. Як У. Баклі пояснює соціальні зміни через морфогенез?
28. Які ключові положення теорії морфогенезу М. Арчер?
29. Що таке активне суспільство за А. Етціоні?
30. Як Е. Гідденс розглядає структуру та агентність у соціальних змінах?
31. У чому суть лінійної та парціальної моделей модернізації?
32. Як Т. Парсонс і Ш. Ейзенштадт пояснювали модернізаційні процеси?
33. Які основні «зміщення» суспільства у процесі модернізації?
34. Як С. Хантінгтон характеризував модернізацію як комплексну трансформацію?

35. Що таке «множинні модерни» у концепції Ш. Ейзенштадта?
36. Як розрізняються моделі демократизації за С. Хантінгтоном?
37. Які основні положення концепції «пізнього» модерну Е. Гідденса та У. Бека?
38. Як глобалізація впливає на соціальні трансформації?
39. Як реструктуризація соціального світу впливає на соціальні зміни?
40. У чому полягає значення соціального капіталу у модернізаційних процесах?
41. Які історичні чинники модернізації Західної Європи та США?
42. Які ключові дилеми пов'язані з переходом від аграрного до індустріального суспільства?
43. Що таке феномен постсучасності у модернізаційній парадигмі?
44. Які основні проблеми нерівномірного розвитку у світі?
45. Як модернізаційні процеси вплинули на ісламський світ?
46. Як консерватизм і лібералізм впливають на модернізацію посткомуністичних суспільств?
47. У чому полягає євразійський проект модернізації?
48. Як аналізують соціетальну трансформацію в Україні?
49. Як постмодерні та культурні трансформації змінюють сучасні суспільства?
50. Що таке соціальні зміни та які основні їхні види?

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми і засоби оцінювання
РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.	Лекції-дискусії, опрацювання наукових текстів/досліджень, створення ситуацій пізнавальної новизни, аналітичний метод, виконання індивідуальних навчальних завдань, самостійна робота студентів	Поточний контроль: усне опитування, оцінювання виконання самостійних завдань/проектних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування,
РН02. Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.	Лекції-дискусії, пояснення, спостереження, кейс-стаді, моделювання ситуацій, виконання індивідуальних навчальних завдань, аналітичний метод, методи інтерактивного навчання	Поточний контроль: усне опитування, оцінювання виконання самостійних завдань/проектних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування
РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в громадянському суспільстві України та в світовій спільноті в цілому.	Лекції-дискусії, пояснення, спостереження, кейс-стаді, самостійна робота студентів, виконання індивідуальних завдань, аналітичний метод, моделювання ситуацій	Поточний контроль: усне опитування, оцінювання виконання самостійних завдань/проектних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування
РН14. Аналізувати статистичні дані, суспільні рухи, організації, використовуючи теоретичний потенціал парадигм колективної поведінки, мобілізації ресурсів, ідентичності.	Лекції-дискусії, проблемний виклад, пояснення, кейс-стаді, аналітичний метод, створення ситуацій пізнавальної новизни аналітичний метод, методи інтерактивного навчання	Поточний контроль: усне опитування, оцінювання виконання самостійних завдань/проектних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ФОРМ І ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/> та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/>.

Бально-накопичувальна система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожного освітнього компонента містить поточний, підсумковий контроль знань та оцінювання самостійної роботи. Робота здобувачів на навчальних заняттях оцінюється за видами навчальної діяльності. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні роботи здобувачів на навчальних заняттях складає 30 балів. Самостійна робота є видом навчальної діяльності здобувача, яка підлягає оцінюванню. Викладач визначає види самостійної роботи здобувачам. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні самостійної роботи здобувачів складає 30 балів.

Підсумковий контроль знань – вид контролю, який проводиться наприкінці навчального семестру у формі екзамену, раліку/диференційного заліку.

Загальний бал (ЗБ) з освітнього компонента складається з суми балів, отриманих за навчальну, самостійну роботу та підсумковий контроль знань.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи (КР), загальний бал рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено проходження навчальної практики (НП), загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + НП) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; НП = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи та проходження навчальної практики, загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР + НП) / 3$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів; НП = 100 балів.

Бально-накопичувальна система здобувача з освітнього компонента			
діяльності здобувача, які	Робота на навчальних заняттях (максимальний сумарний бал – 30):		
	Блок 1: Філософія та її культурно -історичні типи		
	Творче завдання: Проаналізуйте одну з теорій і як ці ідеї вплинули на розвиток соціально-філософських концепцій : О. Конт та ідеалістична теорія еволюції. Г. Спенсер і натуралістична концепція еволюції. Л. Морган (1818–1881) і матеріалістична концепція еволюції. Е. Дюркгейм і соціологічна концепція еволюції. Ф. Тьонніс і еволюція без прогресу. Л. Уорд і еволюція	5	

еволюції. Генетична соціологія М. Ковалевського, М. Грушевського.		
Підготовка і захист завдання: Підготуйте презентацію, де на конкретних прикладах з історії науки покажете, як соціальні засади впливали на розвиток наукових ідей.	5	
Підготуйте Есе на тему: “Сумісність соціальних змін і культури.”.	5	
Блок 2: Основні проблеми філософії		
<i>Підготуйте питання для наступних групових дискусій. Підготовка може включати створення презентацій, доповідей (5-7 хв), повідомлень, написання есе, розробка/створення проблемних питань, публічна інтерпретація результатів навчальної рефлексії та критичного мислення матеріалу</i>		
Основні «зміщення» суспільства в процесі модернізації (Н. Смелзер). Структурно-функціональна диференціація модернізуються товариств і ефекти «адаптивного вдосконалення» соціальних інститутів. Основні ознаки модернізації як комплексної трансформації соціальних систем (С. Хантінгтон).		5
Дилема дії і структури: методологічні установки структураційного підходу до аналізу модернізації. Проблема свободи дії і феномен конструювання майбутнього.		5
Історичні етапи модернізації Японії та перспективи інформаційного суспільства. Консервативна революція «МейдзіСін» і особливості модернізації японського суспільства. Традиції в житті сучасної Японії.		5
Разом	15	15
Самостійна робота студента (максимальний сумарний бал – 30):		
Підготуйте тези на тему "Модернізація як соціально-політичний проект" Зверніть увагу на такі проблеми: Модернізація як різновид керованого соціального розвитку. Поняття модернізації, його основні смислові проекції. Класифікація дефініцій поняття «модернізація» П. Штомпки."		10
Напишіть есе на тему "Протидія соціальним змінам та їх сприйняття". Проаналізуйте сумісність соціальних змін і культури. причини неприйняття інновацій суспільством, соціальний ефект інновацій. Та форми соціальних ефектів інновацій.		10
.Підготувати доповідь на тему «”Етнополітичні проблеми в Україні в період військових дій»		10
Підсумковий контроль: залік (максимальний бал – 40)		40
Загальний бал (максимальний бал – 100)		100

Оцінювання видів навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
Підготовка і захист завдання	Максимально 5 балів: 1. 5 балів – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, 2. 4 бали – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, 3. 3 бали – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено достатній аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, 4. 1-2 бали – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, невідповідність вимогам щодо оформлення, плагіат. 0 балів – відповідь відсутня
Творчі завдання/Практико-орієнтовані завдання	Максимально 10 балів: 9-10 балів - завдання виконане самостійно, повністю без допомоги викладача; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності; демонструє високий рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ; здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 8 балів - завдання виконане повністю з використанням літератури, запропонованої викладачем; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає інформаційні джерела до рекомендованих, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності, демонструє високий рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, частково здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 6-7 балів - завдання виконано без допомоги викладача, але відзначається неповнотою викладу думок; уміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки, може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних і нестандартних навчальних ситуаціях, демонструє достатній рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов не вдається

	5 балів – завдання виконано з допомогою викладача й відзначається неповнотою викладу думок; не завжди вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки; може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал лише у стандартних навчальних ситуаціях; демонструє посередній рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, не здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 3-4 балів - завдання виконано фрагментарно після консультації з викладачем або під його керівництвом; усвідомлює недостатній обсяг інформації, виявляє розуміння висновків з певного питання; володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу, демонструє низький рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, не здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 2-3 балів - завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача; необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією не сформовані; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань; більшість передбачених завдань не виконано 0-1 балів - необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією, необхідні практичні вміння і навички не сформовані
Науково - пошукові завдання	Максимально 10 балів: 9-10 балів - завдання виконане самостійно, повністю без допомоги викладача; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності; демонструє високий рівень професіоналізму у доборі практичних вправ; здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 8 балів - завдання виконане повністю з використанням літератури, запропонованої викладачем; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає інформаційні джерела до рекомендованих, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності, демонструє високий рівень професіоналізму у доборі практичних вправ, частково здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 6-7 балів - завдання виконано без допомоги викладача, але відзначається неповнотою викладу думок; вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки, може зіставляти,

	узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних і нестандартних навчальних ситуаціях, демонструє достатній рівень професіоналізму у доборі практичних вправ 5 балів – завдання виконано з допомогою викладача й відзначається неповнотою викладу думок; не завжди вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал лише у стандартних ситуаціях; демонструє посередній рівень професіоналізму у доборі практичних вправ 3-4 балів - завдання виконано фрагментарно після консультації з викладачем або під його керівництвом; усвідомлює недостатній обсяг інформації, виявляє розуміння висновків з певного питання; володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу, демонструє низький рівень професіоналізму у доборі практичних вправ, не здатний модифікувати дібрані вправи 2-3 балів - завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача; необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією не сформовані; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань; більшість передбачених завдань не виконано 0-1 балів - необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією, необхідні практичні вміння і навички не сформовані
--	---

Підсумковим контролем на освітньому компоненті є залік, на його складання надається 40 балів. Залік включає 2 теоретичні питання (максимально оцінюється в 20 балів), практичне завдання (максимально оцінюється в 20 балів).

Критерії оцінювання підсумкового контролю:

Характеристика критеріїв оцінювання знань	Якісна шкала	Оцінювання теоретичного питання, практичного завдання	За 40 бальною шкалою
Високий рівень Характеризується глибокими, міцними, узагальненими, системними знаннями – з предмета, вміннями застосовувати знання, творча, навчальна діяльність має	відмінно	9-10	36-40

дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.			
Високий рівень Характеризується глибокими і міцними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має частково дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	Добре	8	33-35
Достатній рівень Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки.	Добре	6-7	30-32
Середній рівень Знання неповні, поверхневі. Студент відновлює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. Здатний вирішувати завдання за зразком. Володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.	задовільно	5	27-29
Початковий рівень Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення.	задовільно	3-4	24-26
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.	Не зараховано (з можливістю повторного складання)	2-3	21-23
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватись при виконанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень	Не зараховано (з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента)	0-1	1-20

Оцінювання результатів навчання в Університеті здійснюється відповідно до 100-бальної шкали:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики, диференційованого заліку	для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C	Добре	
64-73	D	Задовільно	
60-63	E	Задовільно	
35-59	F X	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ОТРИМАНИХ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького <http://surl.li/lgwzd>

Викладач надає здобувачам актуальну інформацію про підвищення рівня професійної підготовки та можливе перезарахування результатів, отриманих у неформальній освіті. такі рекомендації надаються здобувачам на сторінках освітніх компонентів на цодт, а також в whats app групах.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Пилипенко В. Є. Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства. Львів: ЗУКЦ, 2012. 326 с.
2. Грабовська І. М. Трансформація українського соціуму: філософсько-світоглядний аналіз: монографія. Київ: «Київський університет», 2013. 511 с
3. Козирєв М. П. Соціологія : підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2016. – 655 с.

4. Суспільна трансформація: концептуалізація, тенденції, досвід / за ред. В.Танчера. К.:Ін-т соціології НАН України, 2004. 244 с.
5. Черниш, Н. Й. Соціологія: підруч. за рейтингово-модульною системою навчання. 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2009. 468 с.
6. Лібанова Е. М. Модернізація економіки України в контексті соціальних викликів. Демографія та соціальна економіка. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАНУ, 2011. № 1(15). С. 24–38.
7. Геєць В. М., Семиноженко В. П. Інноваційні перспективи України. Харків: Константа, 2006. 272 25.
8. Пилипенко В. Є. Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства. Львів: ЗУКЦ, 2012. 326 с.
9. Суспільна трансформація: концептуалізація, тенденції, український досвід / За ред. В. В. Танчера, В. П. Степаненка. К.: ІС НАН України, 2004. 244 с.
10. Глобалізація в соціологічному вимірі / В. Степаненко, В. Бурлачук, В. Тарасенко, О. Іваненко, В. Казаков, В. Королько та ін. / За ред. В. Степаненка, В. Бурлачука. К. : ІС НАН України, 2011. 319 с.
11. Polyzos S. Urban Development / S. Polyzos. Rijeka : InTech, 2012. 308 p.
12. Стан сингулярності: соціальні структури, ситуації, повсякденні практики; за ред. С. Макеєва і С. Оксамитної. К. : НаУКМА, 2017. 180 с. https://i-soc.com.ua/assets/files/library/stan-singulyarnosti_monografiya_2017.pdf
13. Пилипенко В.Є. Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства. Львів: ЗУКЦ, 2012. – 326 с.

Інформаційні та інтернет ресурси

1. Margaret L. Andersen. Sociology: The Essentials. - 10th Edition. - <https://www.studocu.com/en-us/book/sociology-the-essentials/margaret-l-andersen-howard-f-taylor/28981>
2. Griffiths H., Keirns N., Strayer E., Cody-Rydzewski S., Scaramuzzo G., Sadler T., Vyain S., Bry J., Jones F. Introduction to Sociology. - 2e 2nd Edition, Kindle Edition. - OpenStax (Editor), 2015. <https://openstax.org/details/books/introduction-sociology-2e?Book%20details>
3. Kendall D. SOCIOLOGY IN OUR TIMES: THE ESSENTIALS, EIGHTH EDITION. - Cengage Learning, 2015. <https://zeabooks.com/book/sociology-in-our-times-the-essentials-10th-edition/#download>
4. Журнал «Соціологія: теорія, методи, маркетинг» <https://i-soc.com.ua/ua/edition/journal/>
5. Збірний наукових праць «Соціальні виміри суспільства» <https://i-soc.com.ua/ua/edition/socialni-vimiri-suspilstva/>
6. Суспільна трансформація: концептуалізація, тенденції, український досвід / За ред. В. В.Танчера, В. П.Степаненка. - К.: Інститут соціології НАН України, 2004. - 244 с. https://i-soc.com.ua/assets/files/library/social_transformation.pdf
7. Інститут соціології НАН України <http://www.i-soc.com.ua> <https://i-soc.com.ua/ua/edition/books/>